

BITCOIN, AKCHE GİBİ DİJİTAL (KRİPTO) PARALAR ile PAYSAFECARD, PARAM GİBİ ELEKTRONİK PARALAR ARASINDAKİ FARKLAR ve VERGİSEL BOYUTLARI

DIFFERENCES BETWEEN CRYPTOCURRENCIES LIKE “BITCOIN AND
AKCHE”, AND ELECTRONIC MONEY UNITS LIKE “PAYSAFECARD AND
PARAM”, AND THEIR TAX DIMENSIONS

Muzaffer AKÇA*

ÖZ

Son dönemlerde sıklıkla gündeme gelen Dijital (Kripto) para ve Elektronik para kavramlarının ne anlama geldiği, aralarında ne gibi farklar olduğu, ortaya çıkış hikâyeleri merak konusu olmuştur. Özellikle Bitcoin isimli Dijital para, 2017 yılında yaşanan yüksek fiyat artışı nedeniyle Bitcoin milyonerlerinin ortaya çıkmasına yol açarak, yatırımcıların ve devlet kurumları ile merkez bankalarının dikkatini üzerine çekmeyi başarmıştır. Avrupa Merkez Bankası'nın Bitcoin ve benzeri elektronik ortamda üretilen şifreli paralar Sanal Para (Virtual Currency) olarak adlandırılmış ve konu hakkında çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. İnternet üzerinde uluslararası faaliyette bulunan sanal para borsaları ortaya çıkmış ve Dijital paralar alınıp satılmaya, birçok alışveriş sitesi ile mağazada para yerine kabul edilmeye başlanmıştır. Dünya genelinde kullanımı yaygınlaşan ve milyar dolarlar seviyesinde işlem ve

ABSTRACT

Digital (Crypto) money and Electronic money concepts that come to the agenda in recent times, what is the meaning of them, what is the difference between them, the story of emergence has been the subject of wonder. Bitcoin, in particular, created the Bitcoin millionaires due to the high price increase in 2017, attracting the attention of investors, government agencies and central banks. The European Central Bank has named the coins as Bitcoin as Virtual Currency and has started to work on the subject. Virtual currency exchanges, which operate internationally on the Internet, were established and digital money was bought and sold, and many shopping sites and stores began to accept money instead. Digital currencies, which are becoming more widespread in the World, have reached to the transaction and trade volume at the level of billions of dollars, attracting the

* Vergi Müfettişi, Hazine ve Maliye Bakanlığı, muzaffer.akca@vdk.gov.tr, ORC-ID: 0000-0003-0579-2628.

Akça, M. (Mayıs 2019). Bitcoin, Akche Gibi Dijital (Kripto) Paralar ile Paysafecard, Param Gibi Elektronik Paralar Arasındaki Farklar ve Vergisel Boyutları, *E-Makale*, (www.vergiraporu.com.tr).

ticaret hacmine ulaşan Dijital paralar, vergi idarelerinin de merceği altına girmiş ve elde edilen kazançların vergilendirilmesi gündeme gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Para, Elektronik Para, Bitcoin, Vergilendirme

JEL Sınıflandırması Kodları: K34, E42, E50

GİRİŞ

Günümüzde para, devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kâğıt veya metalden ödeme aracı, nakit şeklinde tanımlanmaktadır. İktisat bilimine göre bir şeyin para olarak kabul edilebilmesi için en azından, değişim aracı olma, değer ölçüsü olma, tasarruf ve yatırım aracı olma fonksiyonlarını yerine getirmesi gerekir. M.Ö. 7. yüzyılda Lidyalılar tarafından paranın icat edilmesine kadar olan dönemde ticaret takas yöntemi ile gerçekleştirilmiş, değiş tokuşa konu malların denk olmadığı durumlarda sıklıkla karşılaşılan zorluklar, paranın icadı ile ortadan kalkmıştır. İlk zamanlarda altın ve gümüş gibi çeşitli madenler para basımında kullanılmış, zamanla bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmelere paralel olarak basılı kâğıt paralar (Banknot) kullanılmaya başlanmıştır. Aslında kâğıt ya da metal haliyle madde olarak insanoğlunun hiçbir ihtiyacını karşılamayan para, icadından sonra insanoğlu için vazgeçilmez bir varlık haline gelmiştir. Paraya anlam kazandıran, onu önemli ve değerli kılan temsil ettiği satın alma gücü ve kabiliyetidir. Para için şiirler, şarkılar yazılmış uğruna hayatlar feda edilmiştir. Öyle ki bazı insanlar paraya ve temsil ettiği satın alma gücüne sahip olmak için kimi zaman soygunlar yapmış kimi zamanda devlet tarafından basılan paraları yasa dışı yoldan basarak suç işlemeyi dahi göze almıştır. Zaman içinde para, gelişen teknolojiyle birlikte şekil değiştirmiş ve maddeye olan bağımlılığından kurtularak elektronik (sa-

attention of tax authorities and the taxation of the gains has been on the agenda.

Keywords: Digital currency, e-money, Bitcoin, taxation

JEL Classification Codes: K34, E42, E50

nal) boyut kazanmıştır.

Makalemizin konusunu, evrimleşerek yeni bir boyut kazanan Dijital ve Elektronik paraların farkları ile vergisel yönleri oluşturmaktadır. Günümüzde Bitcoin, Ethereum, Akche, Waves, Litecoin, Zcash, Paysafecard ve Param gibi değişik isimlerde üretilmiş, merkezi olan veya olmayan birçok elektronik tabanlı para bulunmaktadır. Bu makalede elektronik ortamda üretilen paralar Dijital (Kripto) para ve Elektronik para olmak üzere iki ana başlıkta ele alınacaktır.

1- DİJİTAL (KRİPTO) PARA NEDİR?

Türk Dil Kurumu (TDK) "Dijital" kelimesini, sıfat anlamıyla "sayısal", isim anlamıyla da "verilerin bir ekran üzerinde elektronik olarak gösterilmesi" olarak tanımlamıştır. TDK Fransızca kökenli Kripto (Crypto) kelimesini ise "saklı yazı" "gizlilik taşıyan belge" olarak tanımlamıştır. Esasında kripto kelimesini günümüzde şifreli veya şifrelenmiş olarak tanımlamak ta mümkündür.

Dijital para, 2009 yılında piyasaya çıkan ve Blockchain teknolojisi ve akıllı bilgisayarlar ile üretilen, ciddi teknolojik ve yazılımsal olarak güçlü serverlar gerektiren bir Kripto para, yani coindir. Blockchain teknolojisi bir nevi bankacılık sistemidir. Kullanıcılar arasında banka şubeleri gibi aracıya ihtiyaç duymadan alışveriş ve transfer yapılmasına imkân verir. Son derece güvenilir olan bu sistem, kişi ya da kurumlara ait olmayıp kullanıcıları tarafından geliştirilmektedir.¹

¹ Celal YILDIRIM "Dijital Para Nedir | Coin Yatırım & Kazanç Etme Yolları", Yayın tarihi 04 Ocak 2018. (<https://cryptopara.net/dijital-para-nedir-coin-yatirim-kazanc-etme-yollari.html>). Erişim tarihi: 28 Mart 2019.

Ülkemizde Dijital para olarak adlandırılan Bitcoin vb. paralar Avrupa Merkez Bankası'na (The European Central Bank) (ECB) Sanal para (**Virtual Currency**) olarak adlandırılmıştır. ECB Sanal parayı, "Regüle edilmeyen, genel olarak yaratıcıları tarafından kontrol edilen, belirli bir sanal topluluğun üyeleri arasında kullanılan ve kabul edilen dijital para"² olarak tanımlamıştır. Avrupa Bankacılık Otoritesi (The European Banking Authority) (EBA) ise Sanal parayı, "Bir merkez bankası veya kamu otoritesi tarafından üretilmeyen veya konvansiyonel bir para birimine bağlı olmayan, ancak gerçek veya tüzel kişiler tarafından bir değişim aracı olarak kabul edilen ve elektronik olarak devredilebilen, depolanabilen veya alınıp satılabilen değerlerin dijital gösterimi"³ olarak tanımlamıştır. Avrupa genelinde ise Dijital para "**Crypto Currency**" (Kripto para) olarak adlandırılmıştır. Kripto para Türkçeye, şifreli para şeklinde çevrilebilir. Yapılan adlandırmalar ve tanımlamalar Dijital para konusunda sağlanmış ortak bir konsensüs olmadığını ortaya koymaktadır. Makalemizde Dijital para terimi, Kripto para ve Sanal para terimleriyle aynı anlamda kabul edilerek kullanılmıştır.

Bu durumda, Dijital para, yalnızca elektronik ortamda üretilen, şifreli (Kripto), merkezi olmayan, herhangi bir devlet, kişi veya kuruma bağlı olmayan, kullanıcıları tarafından değişim aracı olarak kabul edilen, kendi adıyla tanımlanan, alınan ve satılan bir para birimi olarak tanımlanabilir. Günümüzde dünya genelinde bili-

nen ve yaygın olarak kullanılan Dijital para birimlerine örnek olarak Bitcoin, Ethereum, Waves, Litecoin, Ripple ve Zcash gösterilebilir. Bunlar arasında piyasaya çıkan ilk Dijital para Bitcoin'dir.

Bitcoin adıyla tanınan dijital parayı piyasaya çıkaran kişi gerçek kimliği bilinmeyen Satoshi Nakamoto kod isimli kişidir. Geçmiş yıllarda ortaya çıkan ekonomik kriz nedeniyle bankalara alternatif olması açısından Dijital parayı çıkarmaya ihtiyaç duyduğu da söylentiler arasında yer almaktadır.⁴

Ülkemizde piyasaya çıkarılan ilk Dijital para ise, 29 Ekim 2017 saat 19:23 de online duyurusu yapılan, **Akche**'dir. Dijital paraların ortak özelliği, bağımsız olması, kullanıcılarının anonim (kimliği bilinmeyen kişiler) olması, herhangi bir devlet, kurum, kuruluş, kişi veya merkeze bağlı olmaması ve sahipleri tarafından izlenebilir blok zinciri (Blockchain) teknolojisini kullanmasıdır. Banknot paralardan farklı olarak Dijital paralar sınırlı sayıda üretilmiştir. Örneğin Bitcoin yaklaşık 21 milyon adet, **Akche** ise 2016 yılındaki Türkiye nüfusu kadar (79.814.871 adet) üretilmiştir. Merkezi olmayan Dijital paralar ile işlem yapmak için banka gibi bir aracıya ihtiyaç yoktur. Bunun için üretilmiş yardımcı programlar veya web siteleri aracılığı ile sisteme erişilerek hesap açılmakta ve online işlem yapılabilmektedir. Dijital paraların değerini piyasada oluşan arz ve talep dengesi belirlemektedir.

2009 yılında piyasaya ilk çıktığında değeri olmayan, 2010 yılında en düşük değeri \$0,0495⁵ en

² Marek Dabrowski, Lukasz Janikowski, "Virtual currencies and central banks monetary policy: challenges ahead", (Sanal para birimleri ve merkez bankaları para politikası: gelecekteki zorluklar) (Temmuz 2018). (http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/149900/CASE_FINAL%20publication.pdf). Erişim tarihi: 28 Mart 2019.

³ Marek Dabrowski, Lukasz Janikowski, "Virtual currencies and central banks monetary policy: challenges ahead". (Sanal para birimleri ve merkez bankaları para politikası: gelecekteki zorluklar) (Temmuz 2018). (http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/149900/CASE_FINAL%20publication.pdf). Erişim tarihi: 28 Mart 2019.

⁴ "Dijital Para Nedir ve Nerelerde Kullanılır?". Yayın tarihi 18 Aralık 2017. (<https://www.adorium.com/blog/dijital-para-nedir-ve-nerelerde-kullanilir>). Erişim tarihi: 28 Mart 2019.

⁵ Bitcoin web site. (http://data.bitcoinity.org/markets/price_volume/all/USD?r=month&t=lb&vu=crr). Erişim tarihi: 31 Mart 2019.

yüksek değeri \$0,3609⁵ olan, 17 Aralık 2017'de \$19.389,51⁵ fiyatı gören 1 Bitcoin 31.03.2019 tarihi itibarıyla \$4.109,95⁵ fiyatla satılmaktadır. 2010 yılında Bitcoin'e yapılan 1.000 dolarlık ya-

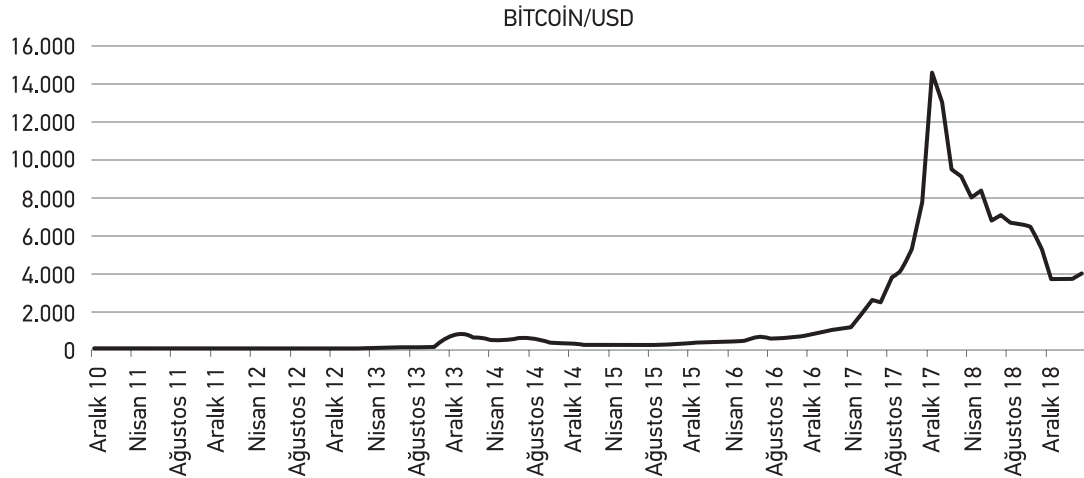
tırımın Bitcoin'in en düşük ve en yüksek fiyatlarından alınması hallerine göre hesaplanmış bugünkü yatırım değerleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Bitcoin 2010'da En Düşük Fiyattan Alınırsa		Bitcoin 2010'da En Yüksek Fiyattan Alınırsa	
17.07.2010 Tarihli Bitcoin Fiyatı	\$0,0495	07.11.2010 Tarihli Bitcoin Fiyatı	\$0,3609
Yatırım Tutarı	\$1.000	Yatırım Tutarı	\$1.000
Alınabilecek Bitcoin Sayısı	20.197,94	Alınabilecek Bitcoin Sayısı	2.770,95
17.12.2017 Tarihli Bitcoin Fiyatı	\$19.389,51	17.12.2017 Tarihli Bitcoin Fiyatı	\$19.389,51
17.12.2017 Tarihindeki Yatırım Değeri	\$391.628.055,18	17.12.2017 Tarihindeki Yatırım Değeri	\$53.727.322,39
31.03.2019 Tarihli Bitcoin Fiyatı	\$4.109,95	31.03.2019 Tarihli Bitcoin Fiyatı	\$4.109,95
31.03.2019 Tarihindeki Yatırım Değeri	\$83.012.548,10	31.03.2019 Tarihindeki Yatırım Değeri	\$11.388.463,81

Tablodan görüldüğü üzere, 2010 yılında yapılan \$1.000 değerindeki yatırım 2017 yılında \$53.727.322 ile \$391.628.055 aralığında bir değere yükselmiş, günümüzde ise \$11.388.463 ile \$83.012.548 aralığında yatırım değeri taşımaktadır. Zaman içinde Bitcoin fiyatındaki aşırı yükselme, kendi milyonerlerini yaratmış ve finans aktörlerinin dikkatlerini üzerine çekmiştir. Bin dolarlık yatırımın 8 yıl içinde milyon dolarlar seviyesine ulaşması, başta merkez bankaları olmak

üzere, bankacılık sektörünün ve ülkelerin vergi idarelerinin de dikkatlerini Dijital paralar üzerine çekmeyi başarmıştır.

Piyasaya çıktığı 2010 yılından günümüze kadar olan Bitcoin fiyat hareketleri USD bazında grafikte gösterilmiştir. Görüleceği üzere 2017 yılı sonu itibarıyla tarihinin en yüksek değerini yakalayan Bitcoin, zirve sonrasında düşüş trendini sürdürmektedir.

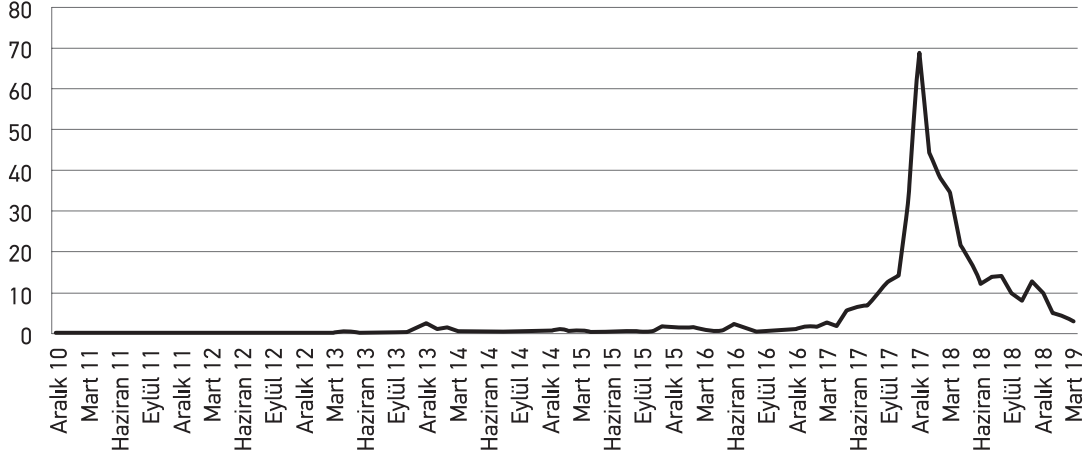

Kaynak: data.bitcoinity.org

Aşağıda yer alan grafikte sanal para borsaları genelinde Bitcoin' in 2010-2018 yılları arasındaki aylık işlem hacimleri USD bazında gösterilmiştir.

2017 yılında zirve yapan Bitcoin işlem hacmi Aralık 2018 döneminde 10,46 Milyar USD seviyesinde gerçekleşmiş ve düşüş trendini sürdürmektedir.

BİTCOİN AYLIK İŞLEM HACMI (MİLYAR USD)

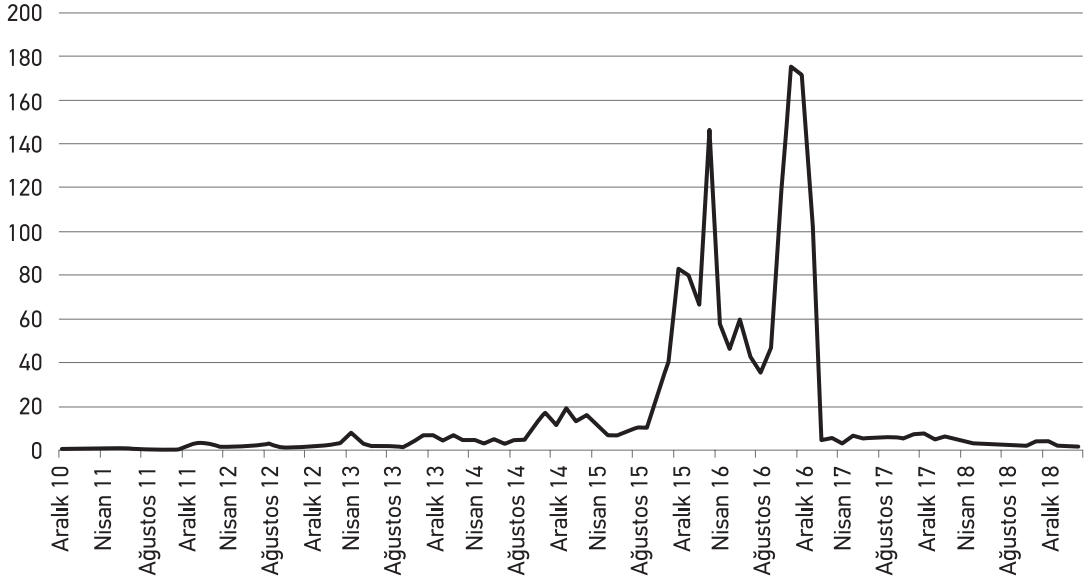

Kaynak: data.bitcoinity.org

Finans otoriteleri, herhangi bir resmi kurum garantisini içermeyen sanal paraların güvenilir bir yatırım aracı olmadığı konusunda uyarılarını sürdürmeye devam etmektedir. Yapılan uyarılara rağmen Bitcoin'e olan talep dalgalı seyrini

sürdürmektedir. Aşağıda yer alan grafikte, sanal para borsaları genelinde Bitcoin'in 2010-2018 yılları arasındaki aylık işlem adetleri periyodik olarak gösterilmiştir.

BİTCOİN AYLIK İŞLEM ADETLERİ (Milyon)

Kaynak: data.bitcoinity.org

Elektronik ortamda üretilen Dijital paralar dünya genelinde birçok mağaza ve işyerinde online ödeme aracı olarak kabul edilmekte ve kullanımı gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. Dijital paralar kimlik bilgileri kullanılmadan oluşturulabilen elektronik cüzdanlarda saklanmakta, cüzdandan ödeme yapılabilen ve ödeme kabul edilebilmektedir. Bağımsız ve anonim olması Bitcoin gibi Dijital paraların ülkelerin ekonomik durumundan etkilenmesini ve Dijital para sahiplerinin hesaplarının takip edilmesini, dondurulmasını veya el konulmasını önlemektedir. Bu özellikler aynı zamanda Dijital paraların kara para aklama, vergi kaçırma gibi illegal işler için çok rahat kullanılabilmesine olanak tanımakta ve Dijital paraları devletlerin kontrol edemediği uluslararası bir varlık haline getirmektedir. Herhangi bir Dijital paranın dünya genelinde kabul görmesi ve ödeme aracı olarak kullanılması halinde devletler tarafından üretilen milli paraların değerini yitirebileceği varsayılabilir.

2-ELEKTRONİK PARA NEDİR

Elektronik Para, dijital olarak şifrelerden oluşturulmuş veri dizilerinin para yerine kullanılması ile ortaya çıkmış yeni bir finansal değişim aracıdır.⁶ Şifrelenmiş veri dizilerinden oluşan elektronik para Banknot para ile satın alınmaktadır. Ödenen tutara karşılık gelen elektronik parayı temsilen alıcıya 19 haneli rakamdan oluşan bir kod verilmekte, alışveriş esnasında 19 haneli kod girilerek satın alma veya ödeme online gerçekleştirilmektedir. Elektronik para ihraç eden kurum sistemin elektronik altyapısını kurmak ve çalıştırmakla sorumludur. Elektronik para birimi yasal tedavülü bulunan Euro, Dolar ve *Türk Lirası gibi geleneksel* para birimleridir. Elektronik paralar, kullanılan banknot parayla eşdeğer bedelle

veya bir miktar komisyon ilavesiyle satın alınabilmektedir. Örneğin 105 TL ile 100 TL değerinde elektronik para satın alıp alışverişte kullanabilirsiniz. Bu nedenle elektronik paraları ön ödemeli elektronik para olarak nitelendirmek mümkündür. Bu yönüyle elektronik paralar ön ödemeli kartlar ile benzerlik gösterir.

Ülkemizde elektronik para ihracı ve ödeme işlemleri kanun koyucu tarafından 20/6/2013 tarihli ve 6493 sayılı "Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun" ile düzenlenmiştir. Kanunda elektronik para ihracı Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun iznine bağlanmıştır. Elektronik para ihraç etmek isteyen elektronik para kuruluşu, kuruldan izin almak kaydıyla faaliyette bulunabilir. 6493 sayılı Kanundaki Elektronik para ve Elektronik Para Kuruluşunun tanımlarına aşağıda yer verilmiştir.

Elektronik para; ihraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilen, elektronik olarak saklanan, bu Kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve elektronik para ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilen parasal değeri ifade eder.

Elektronik para kuruluşu: Bu Kanun kapsamında elektronik para ihraç etme yetkisi verilen tüzel kişiyi ifade eder.

Elektronik paraya, Avrupa genelinde yaygın kullanımı olan **Paysafecard**, ülkemizde ise kuruldan izin alarak faaliyete başlayan "**Param**" örnek gösterilebilir. Ön ödemeli elektronik para kullanımı son yıllarda artış eğilimi göstermektedir. İngiltere Finansal Yönetim Kurumu (**Financial Conduct Authority**) (**FCA**) tarafından 2011 yılında Elektronik Para Kuruluşu olarak yetkilen-

⁶ Kerem DEMİR. "Elektronik Para Nedir?". Yayın tarihi 24 Temmuz 2017. (<http://www.turkparasi.com/teknoloji/elektronik-para-nedir/>). Erişim tarihi: 29 Mart 2019.

dirilen Smart Voucher Limited'in ürettiği **Ukash** (E-money) adlı elektronik paralar 2015 yılı Ağustos ayı sonuna kadar Avrupa genelinde yaygın olarak kullanılmıştır. Smart Voucher Limited Ağustos 2015 sonu itibarıyla Prepaid Services Company Limited'e satılmış ve yoluna **Paysafecard** ile devam etmiştir. Ülkemizde ödeme hizmetleri ve elektronik para kuruluşları hakkındaki yasal düzenlemeler, 27.06.2015 tarihine kadar yürürlüğe girmediği için 2011-2015 yılları arasında Euro para birimiyle ihraç edilen Ukash adlı elektronik paralar ülkemizde yerli müteşebbisler tarafından komisyon ilave edilerek internet üzerinden çoğunlukla kayıtdışı satılmış, tespit edilen banka hareketleri nedeniyle hesap sahipleri hakkında Vergi Müfettişlerince vergi incelemeleri yapılmıştır. İngiliz Paysafecard'ın ülkemizde faaliyet izni olmamasına rağmen bazı internet sitelerinde halen satış ilanlarına rastlanılmaktadır.

Kredi kartı bilgilerinin çalınmasından endişe eden, bankalardan kredi kartı alamayan ve/veya kimliğini gizlemek isteyen kişilerin kullanmayı tercih ettiği elektronik paralar, internette ve kabul eden mağazalarda alışveriş için kullanılabilirdiği gibi internette oyun, arkadaşlık, bahis ve kumar siteleri gibi farklı alanlarda da kullanılabilir. Özellikle oyun, kumar ve bahis sitelerinin yurtdışı merkezli olduğu göz önüne alındığında uluslararası geçerliliği olan bir elektronik para kullanma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu gerekçe ise yakın zamana kadar ülkemizde Paysafecard ve benzeri yabancı elektronik paraların yaygın kullanımının nedenini ortaya koymaktadır.

Kara para aklama, vergi kaçırma gibi illegal işlerde kullanımını önlemek ve ekonomik faaliyetleri kayıt içinde tutmak amacıyla, devlet otoritesini kullanmış ve kimlik tespiti olmaksızın yapılabilecek elektronik para kullanımına yasal sınırlar koymuştur. 5 Sıra Nolu Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliğinin 2.2.11 bölümünde, elektronik para için kimlik tespiti olmaksızın yapılabilecek işlemler, aynı yıl içinde nakit çekim

tutarı 300-TL, yeniden yükleme imkânı bulunmaması halinde elektronik olarak saklanan fon tutarı 750-TL, yeniden yükleme yapılabilenlerde toplam yükleme tutarı bir ay içinde 750-TL ve her halükarda bakiyesi 750-TL ile sınırlandırılmıştır. Belirlenen sınırlar üzerinde işlem yapılmak istenmesi halinde kullanıcıların/alıcıların kimlik bilgilerinin tespiti zorunlu kılınmıştır.

3- DİJİTAL PARALAR ile ELEKTRONİK PARALAR ARASINDAKİ FARKLAR

Elektronik paralar ile Dijital paralar elektronik ortamda üretilen, şifre ile korunan, belirli bir satın alma gücünü ifade eden ve internet ortamında kullanılabilen paralar olmakla birlikte aralarında önemli farklar bulunmaktadır. Dijital paralar ile elektronik paralar arasındaki başlıca farklar aşağıda sıralanmıştır.

- Elektronik paralar devletin denetleyici ve düzenleyici kurumlarının izin ve denetimi altında banknot paraya karşılık ihraç edilmektedir. Dijital paralar ise herhangi bir devlet otoritesine bağlı olmadığı gibi karşılıksız ihraç edilirler.
- Devlet kontrolünde olan elektronik paranın hareketleri izlenebilir, kontrol edilebilir ve kısıtlanabilir olmasına karşılık, merkezi olmayan dijital paralar hiçbir otorite tarafından kontrol edilememektedir. Kontrol edilebilir olması elektronik parayı, maliye ve para politikaları ile ekonomik gelişmeler karşısında savunmasız bırakırken, dijital paralar bu tür düzenleme ve gelişmelere karşı duyarsızdır.
- Elektronik paralar ihraç edildiği ve fonlandığı para birimi ile ölçülüp temsil edilirken, Dijital paralar kendi adlarıyla temsil edilir. Bir devletin resmi para birimine bağlı olması, elektronik parayı sabit değerli ve enflasyonist etkilere açık yaparken, bağımsız ve fiyatının piyasadaki arz ve talep dengesine göre belirleniyor olması, Dijital paraları

değişken değerli ve enflasyonist etkilere kapalı yapmaktadır.

- Elektronik para hareketleri finansal sistem içinde izlenebilirken, kimliği bilinmeyen hesap sahipleri arasında, banka gibi bir aracı kullanmadan, doğrudan hesaplar arasında yapılabildiği için, Dijital para hareketleri izlenememektedir. Elektronik para hareketleri ve kullanıcıların hesaplarının izlenebilmesi, para ve hesaplar üzerinde devletlerin izleme, dondurma ve el koyma imkânını sağlamakta iken, Dijital para hesapları üzerinde devletlerin izleme, kontrol ve nüfuz imkânı bulunmamaktadır.
- Elektronik paralar devlet otoritesince belirlenmiş limitler içinde kullanılabilirken, Dijital paralar limite bağlı olmadan sınırsızca kullanılabilir. Limitler içinde kullanılması ve izlenebiliyor olması Elektronik paraları kontrol altında tutarken, aynı koşullara tabi olmayan Dijital paraların kara para aklama, vergi kaçırma gibi illegal işler için çok rahat kullanılabilmesine olanak tanımaktadır.
- Elektronik paralar ihracına izin veren devlet otoritelerinin kontrol ve garantisi altında iken, Dijital paraların arkasında herhangi bir otorite ve garanti bulunmamaktadır. Bu durum elektronik paraları güvenli kılarken Dijital paraların devlet güvencesinden yoksun olduğunu ortaya koymaktadır.
- Elektronik para ihracı dolaşımdaki yerel para miktarı ile sınırlıdır ve tekrar tekrar gerçekleştirilebilir, Dijital paralar ise sınırlı miktarda üretilir ve çoğaltılamaz.

4- DİJİTAL (KRİPTO) PARALARIN VERGİSEL BOYUTU

Ülkemizde Bitcoin gibi Dijital (Kripto) paralar resmi makamlarca henüz adlandırılmamış ve tanımlanmamıştır. Dijital parayı isimlendirmek için üç alternatif üzerinde çalışmalar yapıldığı bilin-

mektedir. Bu alternatifler “Emtia” “Menkul kıymet” ve “Para” olarak açıklanmıştır. Dijital paranın isimlendirmesi halinde mevcut tanımlar için yürürlükte olan vergi kanunları uygulanabilecek ve Dijital paralardan elde edilen gelirler vergilendirilebilecektir.

Merhum Gelir İdaresi Başkanı Adnan ERTÜRK tarafından basına yapılan açıklamadan, Maliye Bakanlığı'nın Bitcoin olarak bilinen Kripto parayı isimlendirmek için Sermaye Piyasası Kurulu ve Merkez Bankasından görüş istediği anlaşılmıştır. Sermaye Piyasası Kurulu Bitcoin'in kendi menkul kıymet tanımına uymadığını, menkul kıymetin dayalı olduğu bir gerçek ürünün olması gerektiğini belirterek Kripto paraların “Menkul kıymet” olarak adlandırılmasına karşı çıkmaktadır. Merkez Bankası yetkilileri ise paranın, devletin merkez bankası tarafından ve yine fiktif de olsa bir değer karşılığında basılmış olması gerektiğinden yola çıkarak Bitcoin'e “Para” denilemeyeceğini belirtiyorlar. Adnan ERTÜRK'ün Kanada'nın Bitcoin'i emtia olarak gördüğünü belirtmesi ise Gelir İdaresinin Kripto parayı emtia olarak kabul etmeye hazırladığı yorumlarına yol açmıştır.

Herhangi bir devlet, kişi ya da kuruma veya merkeze bağlı olmayan Dijital paralardan elde edilen kazançların vergilendirilebilmesi için, çözülmesi gereken öncelikli sorunlar arasında, Dijital paranın verginin konusuna girip girmediği, gelirin nerede elde edilmiş sayılacağı, yurtdışında elde edilmiş ise elde edildiği kabul edilen ülke ile Türkiye arasında çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması olup olmadığı, karşı ülkenin Dijital paralardan elde edilen kazançları vergilendirip vergilendirmediği, vergiyi doğuran olayın gerçekleştiğinin nasıl tespit edileceği gibi sorunlar gelmektedir. Uluslararası niteliğe sahip Dijital paralar hakkında yasal düzenleme yapılırken, sermaye kaçışını önlemek ve uluslararası finans aktörlerine güven sağlamak için, uluslararası tutarlılığında gözetilmesi gerekmektedir.

Sondan başlamak gerekirse, sorunların çözümünde karşımıza çıkan en büyük engeli, blok zinciri (Blockchain) teknolojisi oluşturmaktadır. Bu teknolojik altyapı üzerine kurulu Dijital paralarda, hesap sahiplerinin kimliği ve aralarındaki para hareketleri tespit edilememektedir. Bu durum, aynı zamanda elde edilen kazancın tespitini de neredeyse imkânsız hale getirmektedir.

Dijital paraların nasıl tanımlandığına bakılmaksızın alım satımına aracılık eden ve komisyon geliri elde eden kişi veya kurumların faaliyeti, ticari faaliyet ve bu faaliyetten elde ettikleri kazanç, ticari kazanç sayılır. Bu tür faaliyetlerden kazanç elde eden gerçek kişi ise kazancı gelir vergisine, kurum ise kazancı kurumlar vergisine tabi olur. Komisyon kazançlarının KDV'ye tabi olacağı açıktır.

Bazı dijital para türleri için madencilik olarak adlandırılan faaliyetler, organizasyon ve altyapı gerektirmesi nedeniyle ticari faaliyet kabul edilecek ve yine elde edilen kazançlar gelir veya kurumlar vergisine tabi olacaktır.

4.1- Dijital (Kripto) Paranın “Emtia” Kabul Edilmesi Halinde Vergisel Boyutu

Dijital para bir emtia olarak kabul edilirse, alım satım işleminin gerçek kişiler tarafından bir defa veya birden fazla yapılması halinde iki türlü vergilendirmeden söz edilebilir. Esasında emtia alım satımı Gelir Vergisi açısından ticari kazanç sayılmaktadır. Ancak Gelir Vergisi Kanunu'nun 82 inci maddesinde, arızî olarak ticarî muamelelerin icrasından veya bu nitelikteki muamelelere tavassuttan elde edilen kazançlar arızı kazanç olarak kabul edilmiştir. Madde hükmü uyarınca Dijital para alım satım işlemi bir kez yapılmışsa ve bundan gelir elde edilmişse, elde edilen kazanç ticari kazanç yerine arızı kazanç olarak kabul edilecek ve ilgili yıl için belirlenen istisna (2019 yılında elde edilen arızı kazançlar için 33.000 TL) tutarını aşan kısım gelir vergisine tabi olacaktır. Dijital para alım satım işleminin sürekli yapılması

halinde faaliyet ticari kazanç sayılacak ve vergilendirme dönemleri itibarıyla elde edilen kazançlar beyan edilecektir. Faaliyetin ticari kazanç sayılması nedeniyle de gelir elde eden kişi, belge düzenlemek, defter tutmak ve mükellefiyetle ilgili ödevlerini yerine getirmek zorundadır. Tüzel kişiliğe sahip kurumlar için alım satım işleminin kaç kez yapıldığının önemi bulunmamakta ve kurumlarca elde edilen kazancın belgelendirilerek kurum kazancına dahil edilmesi gerekmektedir.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun, “Verginin Konusunu Teşkil Eden İşlemler” başlıklı 1 inci maddesinde Türkiye’de yapılan ticarî, sınaî, ziraî faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetlerin katma değer vergisine tabi olduğu belirtilmiştir. Arızı kazançlar katma değer vergisinin konusuna girmediği için gerçek kişi tarafından Dijital para alım satım işlemi bir kez yapılmışsa KDV'ye tabi olmayacaktır. Kurumlar Vergisi mükellefleri ile sürekli alım satım yapan gerçek kişiler satış bedelleri üzerinden KDV hesaplamak ve beyan etmek zorundadırlar.

Dijital paraların “Emtia” kabul edilmesi durumu Gelir Vergisi Kanunu açısından soruna yol açmasa da Katma Değer Vergisi Kanunu açısından önemli sorunları beraberinde getirmektedir. Kanunun mevcut hükümleri içinde Dijital para teslimleri % 18 oranında KDV'ye tabi olacaktır. Uluslararası piyasada alınıp satılan para için satış bedeli üzerinden % 18 KDV hesaplanacak olması yatırımcıları üründen ve ülkemizden uzaklaşmaya itecektir. Bir diğer husus da Dijital para tesliminin nasıl tespit edileceğidir. KDV açısından sorunun çözümü için oranların belirlendiği I ve II sayılı listelere dahil edilebileceği gibi Dijital para teslimleri istisna kapsamına alınabilir.

4.2- Dijital (Kripto) Paranın “Menkul Kıymet” Kabul Edilmesi Halinde Vergisel Boyutu

Dijital para bir menkul kıymet olarak kabul edilirse, alım satım işleminin gerçek kişiler ta-

rafından bir defa veya birden fazla yapılmasının önemi ortadan kalkmakta ve elden çıkarma sonucunda sağlanan kazançlar gelir vergisine tabi olmaktadır. Gelir Vergisi Kanunu'nun Değer Artışı Kazançları başlıklı Mükerrer 80 inci maddesinde, menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançların değer artışı kazancı olduğu belirtilmiştir. Bu hüküm uyarınca Dijital paraların elde bulundurulması esnasında değer kazanması verginin konusuna girmez iken elden çıkarma sonucunda bir kazanç elde edilmiş ise vergiye tabi olacak, zararına satış yapılmış ise vergiye tabi kazanç oluşmayacaktır.

Menkul kıymet alım satım işleminin kurumlar vergisi mükellefleri tarafından yapılması durumunda yukarıda belirtildiği üzere kazanç, kurumlar vergisine tabi olacaktır.

Dijital paranın menkul kıymet kabul edilmesi halinde, elden çıkarılması ile sağlanan kazançlar gerçek kişiler için değer artış kazancı sayıldığından ve değer artış kazançları Katma Değer vergisinin konusuna girmediğinden Dijital para teslimleri KDV'ye tabi olmayacaktır.

4.3- Dijital (Kripto) Paranın “Para” Kabul Edilmesi Halinde Vergisel Boyutu

Dijital paranın bir “Para” olarak değerlendirilmesi durumunda, gerçek kişilerce tıpkı Euro veya Dolar alım satımında olduğu gibi, gelir vergisinin konusuna girmediği için vergiye tabi olmayacaktır. Aynı işlemin gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerince işletme bünyesinde yapılması halinde ise dövizli işlemlerde olduğu gibi kur artışından kaynaklanan kazançlar vergiye tabi olacaktır.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/4-g maddesinde Külçe altın ve külçe gümüş teslimleri ile kıymetli taşların (elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebercet, inci) 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre Türkiye'de kurulu borsalarda işlem görmek

üzere ithali, borsaya teslimi ve borsa üyeleri arasında el değiştirmesi, döviz, para, damga pulu, değerli kâğıtlar, hisse senedi, tahvil (elde edilen faiz gelirleri ile sınırlı olmak üzere tahvil satın almak suretiyle verilen finansman hizmetleri dâhil),varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikaları, Türkiye'de kurulu borsalarda işlem gören sermaye piyasası araçları ile metal, plastik, lastik, kauçuk, kâğıt, cam hurda ve atıkları ile konfeksiyon kırpıntılarının teslimi KDV'den istisna edilmiştir.

Belirtilen istisna hükmü gereğince, Dijital Paranın “Para” kabul edilmesi halinde, tesliminin katma değer vergisine tabi olmayacağı ve KDV hesaplanmayacağı açıktır.

5- ELEKTRONİK PARALARIN VERGİSEL BOYUTU

Ülkemizde Elektronik para tanımlanmış ve yasal mevzuatı oluşturulmuştur. Elektronik para kuruluşlarının faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar kurumlar vergisine tabidir. Bu kuruluşlarca gerçekleştirilen Elektronik para teslimleri katma değer vergisinin konusuna girmemekte, fakat yapılan ödeme hizmetlerinden tahsil edilen komisyon, ücret vb. gelirler KDV yerine Banka ve sigorta muameleleri vergisinin (BSMV) konusuna girmektedir.

91 seri No.lu Gider Vergileri Genel Tebliği ile 6493 sayılı Kanun uyarınca BDDK'dan alınan faaliyet izni ile faaliyet gösteren ve bu kanun hükümlerine göre faaliyette bulunan elektronik para ve ödeme kuruluşları ile bu kuruluşların şube veya temsilcilerince yapılan ödeme hizmetlerinin vergilendirilmesine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

Tebliğde ödeme hizmetleri banka muamele ve hizmeti sayılmış ve elektronik para ve ödeme kuruluşları banker kapsamında (BSMV) mükellef kabul edilmiştir. Elektronik para ve ödeme kuruluşları tarafından ödeme hizmeti kullanıcısına verilen hizmet nedeniyle tahsil edilen komisyon,

ücret vb. tutarların tamamı BSMV matrahı kabul edilmiş ve vergilendirmeye konu edilmiştir.

Ödeme hizmetlerinde, elektronik para ve ödeme kuruluşları tarafından diğer mükelleflere işlemle doğrudan bağlantılı olarak hesaplanıp işlem başına aktarılan bir komisyon tutarı bulunması halinde bu tutarın lehe alınan paranın hesabında işlem maliyeti olarak dikkate alınabileceği belirtilmiştir. Ancak işlem anında ortaya çıkmayan veya işlem anında ortaya çıkmakla birlikte tutarı net bir şekilde hesaplanamayan maliyet unsurları lehe alınan paranın hesabında dikkate alınmayacaktır.

Tebliğde, ödeme hizmetleri beş başlık altında düzenlenmiş ve bu hizmetler nedeniyle tahsil edilen komisyon, ücret vb. lehe alınan tutarlardan BSMV hesaplanması gerektiği belirtilmiştir. Tebliğde, ödeme hizmetleri, sanal POS hizmetleri, elektronik para ihracına ilişkin ödeme hizmetleri, para havalesi hizmetleri, mobil ödeme hizmetleri ve fatura ödemelerine aracılık hizmetleri olarak sayılmıştır.

Yapılacak fatura ödemesi ile para havalesi işlemlerinde, işleme aracılık edenin BSMV mükellefi olmayan bir kişi olması halinde; işleme aracılık edenin kendi payına düşen komisyon tutarı üzerinden KDV, ödeme kuruluşunun ise işleme aracılık edenin payına düşen komisyonu kestikten sonra kendisine aktarılan komisyon tutarı üzerinden BSMV hesaplaması gerekmektedir.

Vergilemede güvenliği ve kolaylığı sağlamak amacıyla, elektronik para ve ödeme kuruluşlarının şubeleri tarafından yapılan işlemler dolayısıyla verilmesi gereken Hizmet Vergisi (Banka Muameleleri Vergisi) Beyannamelerinin, genel merkezlerince bağlı buldukları vergi dairesine verileceği belirtilmiştir.

SONUÇ

Her ülkenin kendi para birimi vardır ve bu paraları basarak tedavüle sürmek genellikle merkez bankalarının tekelindedir. Ülkelerin milli

paraları aynı zamanda egemenlik göstergesidir. Bir ülkeye ait paranın yetkisiz kişi ve kurumlarca basılması yasaklanmış ve ceza kanunlarında suç olarak tanımlanmıştır. Hal böyleyken birden bire, hiçbir otorite ve merkeze bağlı olmayan, sanal ortamda oluşturulmuş Dijital paralar icat edilmeye ve uluslararası düzeyde faaliyette bulunan sanal para borsalarında tıpkı döviz veya hisse senedi gibi alınıp satılarak, alışverişlerde para yerine kullanılmaya başlandığı görülmüştür.

Merkezi ve kontrol edeni bulunmayan Dijital paraların zaman içinde Banknot paranın temel fonksiyonlarından olan değişim aracı olma fonksiyonunu yerine getirmeye başladığı gözlenmektedir. Yaşanan gelişmelere seyirci kalmayan ülkeler ise Dijital paralar karşısındaki konumunu ve tavrını netleştirmeye çalışmakta, mevzuatlarında buna yönelik düzenlemeler yapmaya uğraşmaktadır. Kimi ülkeler kullanılmasını yasaklarken kimileri de Dijital paralardan elde edilen gelirleri vergilendirmeyi hedeflemektedir. Yasal ve teknik altyapı noksanlıkları nedeniyle Dijital paralardan elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde ciddi güçlükler bulunmaktadır. Geline nokta itibarıyla, Dijital para konusunda ülkelerin uluslararası düzeyde işbirliği yapması ve hem uluslararası hem de yerel düzeyde uyulması gereken evrensel kuralları belirlemesi gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
- 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu
- 5 sıra No.lu Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği
- 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
- 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Muhtabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun
- 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu
- 91 seri No.lu Gider Vergileri Genel Tebliği

- “Akche Teknik Doküman”. (2018). (<https://www.akche.org/whitepaper>). Erişim tarihi: 29 Mart 2019.
- Bankacılık ve Düzenleme Kurulu web site. (<http://www.bddk.org.tr/Kuruluslar-Kategori/Elektronik-Para-Kuruluslari/7>). Erişim tarihi: 29 Mart 2019.
- “Bitcoin’le ilgili çeşitli soru ve efsanelerin cevabını bulun”. (<https://bitcoin.org/tr/sss#bitcoin-nedir>). Erişim tarihi: 29 Mart 2019.
- Bitcoinity web site. (http://data.bitcoinity.org/markets/price_volume/all/USD?r=month&t=lb&vu=crr). Erişim tarihi: 31 Mart 2019.
- “Bitcoin ve Diğer Kripto Paralar Yasal Mı?” (2018). (<https://www.coinmoz.com/bitcoin-ve-diger-kripto-paralar-yasal-mi/>). Erişim tarihi: 31 Mart 2019.
- Dabrowski M., Janikowski L. “Virtual currencies and central banks monetary policy: challenges ahead”. (Sanal para birimleri ve merkez bankaları para politikası: gelecekteki zorluklar). (Monetary Dialogue July 2018). (http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/149900/CASE_FINAL%20publication.pdf). Erişim tarihi: 29 Mart 2019.
- “Dijital Para Nedir ve Nerelerde Kullanılır?”. (2017). (<https://www.adorium.com/blog/dijital-para-nedir-ve-nerelerde-kullanilir>). Erişim tarihi: 28 Mart 2019.
- European Central Bank web site. (<https://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html>). Erişim tarihi 29 Mart 2019.
- Evrim DÖNMEZGEL. “Bitcoin Tarihi”. (2017). (<https://bitcoinlerim.com/bitcoin-tarihi/>). Erişim tarihi: 29 Mart 2019.
- Financial Conduct Authority web site. (https://register.fca.org.uk/shpo_searchresultspage?search=Prepaid+Services+-+Company+Limited&TOKEN=3wq1nht7e-g7tr). Erişim tarihi: 29 Mart 2019.
- Haber Türk web site. (2017). (<https://www.haberturk.com/maliye-bakanligi-spk-merkez-bankasi-bitcoini-gozaltina-aldi-1752477-ekonomi>). Erişim tarihi: 30 Mart 2019.
- Param web site. (https://param.com.tr/Param_Nedir.aspx). Erişim tarihi: 29 Mart 2019.
- Paysafecard web site. (<https://www.paysafecard.com/en-gb/lp-products/ukash-welcome/>). Erişim tarihi: 29 Mart 2019.
- Paysafecard web site. (<https://www.paysafecard.com/en-gb/>). Erişim tarihi: 29 Mart 2019.
- ÜZER B. (2017). “Sanal Para Birimleri - Uzmanlık Yeterlik Tezi” (<http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/f4b2db90-7729-4d94-8202-031e98972d0f/Sanal+Para+-+Birimleri.pdf?MOD=AJPERES&CVID=&CACHE=NONE&CONTENTCACHE=NONE>). Erişim tarihi: 30 Mart 2019.